

IMPULS MUZIEKONDERWIJS
(GERICHT OP EEN STRUCTURELE INVULLING
VAN EEN BASIS-INFRASTRUCTUUR
MUZIEKONDERWIJS VOOR JONGEREN)
Gemeente Hellendoorn

DOEL

- Ontwikkelen en uitvoeren van een duurzame doorgaande (basis)lijn muziekonderwijs voor de basisscholen, waarbij er een verbinding wordt gelegd van binnenschools naar buitenschools muziekaanbod en de leerkracht verder wordt geprofessionaliseerd binnen het muziekonderwijs.

BETROKKENEN DIE HET BOVENSTAANDE DOEL ONDERSCHRIJVEN

- Basisscholen (12 van de 20+2 basisscholen doen mee)
- Professionele muziekdocenten/muziekvakleerkrachten, (van professionele culturele aanbieders zoals Pop Rock Factory, Kaliber, Pianoforte, Scala, etc.)
- Plaatselijke muziekverenigingen,
- Gemeente Hellendoorn
- Rijnbrink

VOORBEREIDING

Bijeenkomsten

- okt '14 ~ juni '15 voorbereidende gesprekken plaatselijke muziekverenigingen (zie rapportage maart 2015 + concept sheet 7)
- 3 juni 2015: enthousiasmeren en presentatie van het belang van muziekonderwijs door de muziekverenigingen aan ICCérs
- 13 oktober 2015: inventarisatie van de wensen van de scholen
- 4 november 2015: bespreken van de voorwaarden van de regeling in een beperkte setting
- 19 november 2015: uitleg van de voorwaarden van de regeling door de provincie aan alle belangstellenden (georganiseerd door Rijnbrink)
- 20 november 2015: ontwikkelen van het (basis)plan
- 30 november 2015: presentatie van het (basis)plan aan belangstellende scholen met de opdracht om het basisplan binnen het bestuur en team te bespreken
- 1 februari 2015: uiterste datum waarop de aanvullende wensen op het basisplan van de scholen worden verwacht
- Februari: schrijven van de aanvraag voor de eerste tranche scholen

HET (BASIS)MUZIEKPLAN

- Doel: kennismaken met muziek in de vorm van muzikale feestjes, die leiden tot een bewuste deelname van leerlingen aan een muziekvereniging en/of muziekschool en/of schoolleerorkest in groepen 6-7-8 en de verdere muzikale professionalisering van de leerkracht
- Groep 1 t/m 5: kennismaken met muziek
- Groep 6 verdieping instrumenten en soorten muziek, mogelijkheden voor het leren bespelen van een instrument onder schooltijd → mogelijke start schoolleerorkest
- Groep 7-8: mogelijke bewuste keuze voor muziekparticipatie (schoolleerorkest mogelijk)

ONDERBOUWING

- Het plan is onderbouwd met het leerplankader muziekonderwijs van SLO.
- <http://kunstzinnigeorientatie.slo.nl/leerlijnen/kunstzinnige-vakdisciplines-en-cultureel-erfgoed/muziek>

CONCEPT MUZIKALE BASISVORMING

BASISSCHOOL
(Binnenschools)

VERVOLG
(Buitenschools)

Algemene basisvorming muziek:
Ritmes (klappen), zang (hoog/laag), noten, e.d.; denk aan de groepen 1 t/m 5)

Algemene basisvorming Kennismaking met instrumenten ALGEMEEN (denk aan groepen (6 t/m 8)
Inschakeling muziekvereniging bij instrumenten die bij muziekverenigingen in de “dorpskern” gebruikt worden.
Vorming schoolleerorkest(en).
Voor “overige instrumenten” inschakeling “derden”

Vervolg muzikale vorming: KEUZE INSTRUMENT

- Leren bespelen via muziekvereniging, of
- Via “derden” (commerciële aanbieders)

ROL VAN DE GEMEENTE

- In kader van Collegeprogramma “Samen aan Zet” pilot Impuls Muziekonderwijs ondersteunen met als doel organisch toegroeien naar een structurele basisinfrastructuur. Flankerend beleid hiervoor gebruiken.
- Bijwonen van bijeenkomsten door cultuurambtenaar
- Wethouder als ambassadeur van het muziekonderwijs in Hellendoorn
- Ondersteuning van het plan
- Financiële bijdrage aan de kosten die de scholen maken tijdens de pilotperiode van 3 jaar (Middelen uit “Flankerend beleid” als gevolg van bezuinigingen hiervoor gebruiken)
- Financiële bijdrage aan de kosten voor het buitenschools muziekonderwijs (Middelen uit “Flankerend beleid”)
- Vangnet creëren voor kinderen waarvan ouders geen muziekonderwijs kunnen betalen (Regeling zoals dat bij sport ook geregeld is uitbreiden naar muziek/cultuur)

VERVOLG

- Voor 6 januari:
 - Uitwerken van diverse scenario's (Rijnbrink)
 - Contact met Muzieknetwerk Salland (Gerrit en Janneke)
- 6 januari (9.00 uur – 12.00 uur)
 - Nota schrijven (Bert, Meriam, Janneke) met afspraken over presentatie in het Collega van B&W
- 13 of 20 januari ('s avonds)
 - Bijeenkomst met muziekverenigingen (Anja, Gerrit, Janneke)
- 1 februari (tijd?)
 - Inventarisatie wensen scholen m.b.t. het (basis)plan Impuls Muziekonderwijs (Meriam, Gerrit en Janneke)

Impuls Muziekonderwijs in de gemeente Hellendoorn

Een eerste globale opzet van de praktische invulling

Doel

Leerlingen van de basisschool maken de eerste 6 schooljaren kennis met diverse domeinen van de muziek in de vorm van 'muzikale feestjes', met een verdieping in groep 6. Daardoor kunnen zij de laatste twee schooljaren een bewuste keuze maken of en op welke wijze zij deel willen nemen aan een leerorkest, zich willen aansluiten bij een muziekvereniging of een andere muzikale uitingsvorm.

Betrokkenen

- Basisscholen die het bovenstaande doel onderschrijven
- Collectief van professionele muziekdocenten/muziekvakleerkrachten, culturele vereniging Pop Rock Factory?, Kaliber?, Pianoforte?, Scala?, etc.
- Plaatselijke muziekverenigingen,
- Gemeente Hellendoorn

Onderbouwing

Bijlage stuk van Gerrit 'Muziekvereniging speelt in op Muziekleerlijn SLO'

Praktische invulling

(Dit is een globale opzet, voor de inhoud moeten de betrokkenen met elkaar om tafel.)

groep	domein	betrokkenen	beschrijving	presentatie
1-2	zingen bewegen luisteren muziek maken	Leerlingen Leerkracht Muziekvakleerkracht/ muziekdocent Muziekverenigingen gem. Hellendoorn	Afgestemd op het belevings- en ontwikkelingsniveau van de kinderen worden binnenschools 4 lessen gegeven, waarvan 2 door de muziekvakleerkracht en 2 door de eigen leerkracht. Bewegen en ritme staan centraal De leerkracht neemt deel aan 'Training on the job' De eigen muziekmethode staat centraal.	Na 4 lessen wordt het 'muzikale feestje' afgesloten met een presentatie voor het publiek (ouders, leerlingen van de school etc.)
3-4-5	zingen bewegen luisteren muziek maken	Leerlingen Leerkracht Muziekvakleerkracht/ muziekdocent Muziekverenigingen gem. Hellendoorn	'Afgestemd op het belevings- en ontwikkelingsniveau van de kinderen worden binnenschools 4 lessen gegeven, waarvan 2 door de muziekvakleerkracht en 2 door de eigen leerkracht. Zingen en ritme staan centraal De leerkracht neemt deel aan	Na 4 lessen wordt het 'muzikale feestje' afgesloten met een presentatie voor het publiek (ouders, leerlingen van de school etc.)

			<p>'Training on the job'</p> <p>De eigen muziekmethode staat centraal.</p>	
6	zingen bewegen luisteren muziek maken	Leerlingen Leerkracht Muziekvakleerkracht/ muziekdocent Muziekverenigingen gem. Hellendoorn	<p>Kennismaken met muziek wordt binnenschools verder uitgediept in 4 lessen waarin leerlingen kennismaken met de algemene muzikaleer, popmuziek, klassieke muziek, harmonie- en fanfaremuziek en diverse instrumentengroepen.</p> <p>Leerkrachten krijgen een scholing van 2 x 1,5 uur zodat zij aan deze lessen een vervolg kunnen geven.</p> <p>Deelname aan een leerorkest. Dit kan binnenschools of naschools in overleg met de school.</p>	<p>Na 4 lessen wordt door verschillende groepjes een muziekthema verder uitgediept en begeleid door de leerkracht en (indien wenselijk) ondersteund door een muziekvereniging of muziek-professional .</p> <p>Na 16 muzieklessen o.b.v. professionele muziekdocenten sluit het leerorkest af met een concert. Dit kan bijvoorbeeld een onderdeel zijn van het afscheid van groep 7/8, een jubileum of andere (plaatselijke) activiteit. Eventueel kan er een twirlgroep geformeerd worden of kunnen andere muziekprojecten aansluiten bij een eindpresentatie. Te denken valt aan een gemeentebrede uitvoering.</p>
7-8	zingen bewegen lezen en noteren luisteren muziek maken	Muziekverenigingen en culturele verenigingen in overleg met de school.	<p>Mogelijkheden voor verdere deelname aan diverse muziekprojecten, muzieklessen van muziekverenigingen of muziekaanbod van de muziekscholen of andere particuliere muzieklesaanbieders.</p> <p>Eventueel kunnen kinderen in klassenverband naar een presentatiedag of wonen ze proeflessen bij (zie ook aanbod 'Kennismaken met cultuur' van ZINiN).</p>	Mogelijkheid van aanvullende muziekprojecten in samenwerking met de muziekverenigingen, bijv. voor opluistering eindejaars- of pleinfesten, ouderavonden, etc.

MOGELIJKE BIJDRAGE PLAATSELIJKE MUZIEKVERENIGINGEN IN MUZIEKLESSEN BASISONDERWIJS:

(<http://kunstzinnigeorientatie.slo.nl/leerlijnen/kunstzinnige-vakdisciplines-en-cultureel-erfgoed/muziek>)

UITGANGSPUNTEN <i>(Ontleend aan SLO, november 2015)</i>	RELATIE MET PLAATSELIJKE MUZIEKVERENIGINGEN (MOGELIJK AANBOD)
<p>De kern van het vak</p> <p>Over het algemeen is het vak muziek een sociaal gebeuren. Kinderen zijn op allerlei manieren met muziek bezig, in kleinere of grotere groepen. Ze bedenken en maken zelf muziek (ontwerpen en componeren), door te zingen en te spelen. Ze luisteren naar bestaande of zelfgemaakte muziek en bewegen er op, ze maken kennis met diverse vormen van muzieknotatie en noteren hun eigen muziek. Al doende ontwikkelen zij hun muzikale vaardigheden: ze leren hun (zang)stem goed te gebruiken, ontwikkelen hun gehoor, werken aan (motorische) speelvaardigheden. Ook hun maat- en ritmegevoel en kennis over muziek wordt vergroot. Door al deze zogenaamde ‘muzikale gedragingen’ (ook wel ‘domeinen’ genoemd) leren kinderen dat muziek bestaat uit klank (hoog/laag, hard/zacht, kort/lang, of verschillende klankkleuren), die in een bepaalde vorm is gezet (door muzikale elementen te herhalen, of te contrasteren) en die uiteindelijk betekenis krijgt – hetzij door de luisteraar zelf gegeven, hetzij gegeven door de componist of de functie van de muziek (b.v. draaiorgel).</p> <p>Naast het ontwikkelen van deze vaardigheden, leren kinderen over muziek als onderdeel van (onze) cultuur. Overal om ons heen klinkt muziek. Door muziekonderwijs maken de kinderen kennis met de rol en plaats van muziek in de wereld om hen heen. Ze leren verschillende stijlen en genres kennen en muziek uit andere tijden en van andere culturen. Ze leren wat muziek voor mensen kan betekenen en ontdekken wat het voor hen zelf betekent. Het specifieke van de</p>	<p>Binnen de plaatselijke muziekverenigingen in de gemeente Hellendoorn (drumband Haarle, EMOS, Hellendoornse Harmonie, KCMV Advendo, Muziekvereniging KSW) worden -globaal gezien- de volgende muziekkuitingen gepraktiseerd:</p> <ul style="list-style-type: none">• Slagwerk in brede zin, variërend van basisbezettingen (kleine trom, tenortrommen en grote trom) tot de meer uitgebreide vormen (basisbezetting aangevuld met meerdere klankkleuren in trommen, melodisch- (xylofoon, marimba, vibrafoon, lyra, etc.), overige ritme-instrumenten (tamboerijn, triangel, maracas, claves, e.d.);• Harmonie- en Fanfare blaasinstrumenten (de meest gangbare hout- en koperblaasinstrumenten)• De meest gebruikte toets-, snaar- en ritmeinstrumenten voor begeleiding/ensemblespel (denk aan gitaar, basgitaar, contrabas, drumstel, piano/synthesizer, e.d.). N.B.: deze instrumenten worden gebruikt in bigbandsecties waarbij de inzet tijdens schooluren mogelijk beperkt zal zijn. Samenwerking met bijv. PopRockFactory of andere particuliere initiatieven zijn ook mogelijk.• Twirl (denk aan ritmische/dansbewegingen op diverse muzieksoorten, met gebruikmaking van hulpmiddelen als batons, pompons, vlaggen en in principe alle ‘dingen die je vast kunt houden en in ritmische bewegingen kunt gebruiken’). <p><i>Belangrijk is volgens ons dat in de muziekoriëntatie een link gelegd wordt naar muziekbelevingsvormen binnen de context van Cultureel Erfgoed (niet specifiek naar een bepaalde vereniging) binnen onze gemeente. Er zouden voorbeelden gebruikt kunnen worden binnen de les met verwijzing naar evenementen als Koningsdag, opluistering avond-4-daagse, herdenkingen, concerten en ander uitvoeringen, intocht Sinterklaas, volkskerstzang, e.d.die</i></p>

kunstdiscipline muziek is dat je muziek alleen kunt horen - en niet zien. Hierdoor doet muziekonderwijs een groot beroep op het concentratie- en luisterend vermogen van kinderen.

Typerend voor muziek(-onderwijs) is dat kinderen, naast het muziek bedenken, uitvoeren en noteren, voor een groot deel in de muziekles bezig zijn met reproductie: de kinderen zingen bestaande liederen of spelen bestaande liedbegeleidingen en spelstukken. Dit in tegenstelling tot kunstvakken als beeldende vorming of drama waarbij kinderen voornamelijk zelf scheppend bezig zijn. Bij het reproducerend muziek maken, tenslotte, speelt in het kader van de vaardigheidsontwikkeling het herhalen, oefenen en verbeteren een grote rol: kinderen willen merken dat ze zingend, spelend of bewegend vooruit gaan en een ontwikkeling doormaken.

voor kinderen herkenbaar zijn.

Op diverse niveaus (in de context van de groepsindeling 1 t/m 8 op de basisscholen) is er met muziekverenigingen te overleggen op welke manier de ontwikkeling van leerlingen gestimuleerd kan worden, denk daar bijvoorbeeld aan:

- *In lagere groepen wordt bijv. met behulp van tamboerijn, triangel, eenvoudige slagwerkinstrumenten iets van een ritme aangeleerd. In overleg met een slagwerkgroep kan dan bijvoorbeeld naar een uitvoeringsmoment gezocht worden waarbij de kinderen "hun kunnen" demonstreren, waarbij een aantal slagwerkers van muziekverenigingen meewerken om een leuk, vol klinkend muziekwerkje te laten horen waarin de kinderen soleren.*
- *Idem wanneer er kinderen in hogere groepen bepaalde instrumenten bespelen om in samenwerking met bijv. jeugd- of leerorkesten iets samen te spelen waarin solo-fragmenten voor de schoolkinderen verwerkt zijn.*

Samenhang

Muziek is een auditieve kunstdiscipline, die vaak wordt ondersteund vanuit andere kunstdisciplines. Zo zie je drama en dans in videoclips, musical of opera, of beeldende toevoegingen in de vorm van decors en licht. Andersom werkt het ook: muziek wordt vaak gebruikt om beelden te versterken, zoals in films. Ook in de lessen kunstzinnige oriëntatie kunnen dergelijke dwarsverbanden aan bod komen en kunnen de kunstvakken elkaar versterken. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar [media-educatie](#).

Verder maken bepaalde kunstdisciplines gebruik van dezelfde media, zoals taal in poëzie, drama en muziek (liedteksten), of het lichaam in

Denk hierbij aan samenwerking met Twirl/Majorettegroepen om met een groep een gezamenlijke bewegingsoefening in te studeren voor een uitvoering voor de ouders/opa's en oma's/tantes en ooms. Kleine demonstratie door de Twirl/majorettegroep met daarna gezamenlijke bewegingsoefening (kijk eens wat de kinderen al kunnen!). De Twirl/Majorettegroep kunnen hierbij demonstreren dat dans- en videoclips binnen dit geheel vallen.

Denk hierbij aan het laten begeleiden (achtergrondmuziek) door muzikanten van een muziekvereniging tijdens een voorleesavond.

<p>dans en het bewegen bij het vak muziek.</p> <p>Bestaande muziek, maar ook gekozen muzikale lesinhouden, zijn vaak gerelateerd aan de (culturele) omgeving. Dat kunnen natuurverschijnselen zijn, of thema's die te maken hebben met techniek, geschiedenis en/of verhalen. Ook hierin bevinden zich mogelijkheden dwarsverbanden te leggen met het leergebied oriëntatie op jezelf en de wereld. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar cultureel erfgoed en suggesties voor vakinhouden cultureel erfgoed. Deze vakinhouden kunnen een rol spelen binnen het creatieve proces van muziekonderwijs, bijvoorbeeld door het thema van de vakinhoud van cultureel erfgoed centraal te stellen binnen de opdracht of door het bekijken en beleven van cultureel erfgoed als verrijking van muziekonderwijs.</p>	<p><i>Leg hier ook vooral de relatie van de rol van muziek (en muziekverenigingen) bij evenementen als Sinterklaas, Kerst, Koningsdag, Bevrijdingsdag, herdenkingen, e.d.</i></p>
<p>Globale ontwikkeling</p>	
<p>Groep 1-2</p>	
<p>Het kind heeft plezier in het samen zingen. Vanwege de ontwikkeling van de stem en het gehoor zijn de liedjes nog kort, eenvoudig en relatief klein van omvang (5-6 tonen). Het jonge kind is beweeglijk en kan zich slechts kort concentreren. Daarom komt bewegen op muziek veel aan bod: al bewegend leert het kind dat muziek snel, langzaam, kort, lang, hoog of laag kan zijn. Bij het muziek maken is het kind nog sterk gericht op het ontdekken van instrumenten/klanken, en gaat daarbij vrij solistisch en experimenterend te werk.</p>	<p><i>Inzet van de eenvoudiger kleine slagwerkinstrumenten (triangel, tamboerijn, claves, e.d.); in onderling overleg kijken waar mogelijkheden zijn om de kinderen ook mee te laten doen bij 'openbare' aangelegenheden (denk bijv. bij een aubade op Koningsdag, een nummer spelen voor de Sint bij de Sinterklaasintocht, kerstliedjes tijdens het kerstfeest op school, pleinfest, e.d.)</i></p> <p><i>Eenvoudige workshops met bijv. slagwerk of muzikale begeleiding (bijvoorbeeld een fluit) bij het samen zingen. Eenvoudig slagwerk en/of eenvoudige blaasinstrumentjes.</i></p>
<p>Groep 3-4</p>	
<p>Door het toegenomen (muzikale) geheugen en concentratievermogen, kan het kind van deze leeftijd langere liedjes zingen. Door betere stembeheersing hebben de liedjes een grotere toonsoomvang en bevatten sprongen. Bewegen speelt nog steeds een grote rol. Door het begin van lees- en schrijfonderwijs, krijgt het kind begrip voor eenvoudige (grafische) notatievormen, die gebruikt kunnen worden om muziek mee te spelen en/of te ontwerpen, of ter ondersteuning van het muziek beluisteren.</p>	<p><i>Inzet van de eenvoudiger kleine slagwerkinstrumenten (triangel, tamboerijn, claves, e.d.); in onderling overleg kijken waar mogelijkheden zijn om de kinderen ook mee te laten doen bij 'openbare' aangelegenheden (denk bijv. bij een aubade op Koningsdag, een nummer spelen voor de Sint bij de Sinterklaasintocht, kerstliedjes tijdens het kerstfeest op school, pleinfest, e.d.).</i></p> <p><i>Inzet van bijv. xylofoon en/of keyboard voor eenvoudige melodietjes.</i></p> <p><i>Eenvoudige workshops met bijv. slagwerk of muzikale begeleiding (bijvoorbeeld een fluit) bij het samen zingen. Eenvoudig slagwerk en/of eenvoudige blaasinstrumentjes.</i></p>

<p>Groep 5-6</p> <p>Op deze leeftijd zingt en speelt het kind met toenemende vaardigheden, expressie en bewustzijn van de eigen bijdrage aan het gezamenlijk resultaat. Door zijn sociale ontwikkeling kan het in groepjes muziek ontwerpen (componeren) en uitvoeren. Het kind begint vaker de eigen muzikale prestaties af te zetten tegen de gangbare conventies – of ‘iets klinkt zoals de muziek om hen heen’ wordt steeds belangrijker.</p>	<p><i>Tijdens een aantal “praktische” lessen/lesdelen laten muzikanten van de muziekverenigingen de meest gangbare instrumenten zien, vertellen er iets over en laten het geluid van de instrumenten horen. Er zijn een aantal instrumenten aanwezig waar de leerlingen zelf kunnen proberen geluid uit te produceren. Met de leerlingen kan in gesprek gegaan worden wat hen wel/niet aanspreekt in een instrument, wat vinden ze leuk, voorbereiden op binnenschoolse muzieklessen (groep 6) met als doel een leerorkest te vormen (groep 6, vervolg in groep 7?). Vormen van een schoolleerorkest (binnenschoolse muzieklessen) met de mogelijkheid dat muziekverenigingen ook buitenschoolse lessen (2^e helft groep 7/groep 8) aanbieden voor die leerlingen die wel verder willen op een beschikbaar instrument voor/door de muziekvereniging(en).</i></p>
<p>Groep 7-8</p> <p>Onder invloed van de (pre-)puberteit kan de stem van het kind in deze leeftijd gaan veranderen. Ook wordt het kind zich steeds meer bewust van wat anderen van hem vinden hetgeen van invloed kan zijn op (de beleving van) het zingen. De eigen muziekcultuur van het kind gaat een steeds grotere rol spelen - zowel in zijn dagelijks leven als in de muziekles. Dit heeft consequenties voor de keuze van lied, speel- en luistermateriaal: kinderen zingen graag Engelstalige liederen en canons, luistervoorbeelden komen vaker uit de eigen muziekcultuur. Tegelijkertijd wordt in deze leeftijdsfase de wereld van het kind steeds groter. Dit brengt met zich mee dat ook zijn muzikale wereld vergroot wordt, door hem, naast muziek uit de eigen cultuur, in contact te (blijven) brengen met een breed aanbod aan stijlen, genres en culturen.</p>	<p><i>Continueren van een schoolleerorkest (binnenschoolse muzieklessen) met de mogelijkheid dat muziekverenigingen ook buitenschoolse lessen (2^e helft groep 7/groep 8) aanbieden voor die leerlingen die wel verder willen op een beschikbaar instrument voor/door de muziekvereniging(en).</i></p> <p><i>Samen met het jeugd/leerorkest van een muziekvereniging (of gezamenlijk jeugdorkest samengesteld uit alle gemeentelijke muziekverenigingen) toewerken naar een eindconcert(je) van het schoolleerorkest tijdens bijv. het afsluitende pleinfest of als onderdeel van de schoolmusical door groep 8. Repertoire zo kiezen dat het schoolleerorkest in diverse stukken een aantal ‘solo-strofes’ heeft.</i></p> <p><i>Vervolg instrumentale lessen dan buitenschools voor de leerlingen die het leuk vinden via een vereniging of individueel verder te gaan met instrumentale muzieklessen.</i></p>